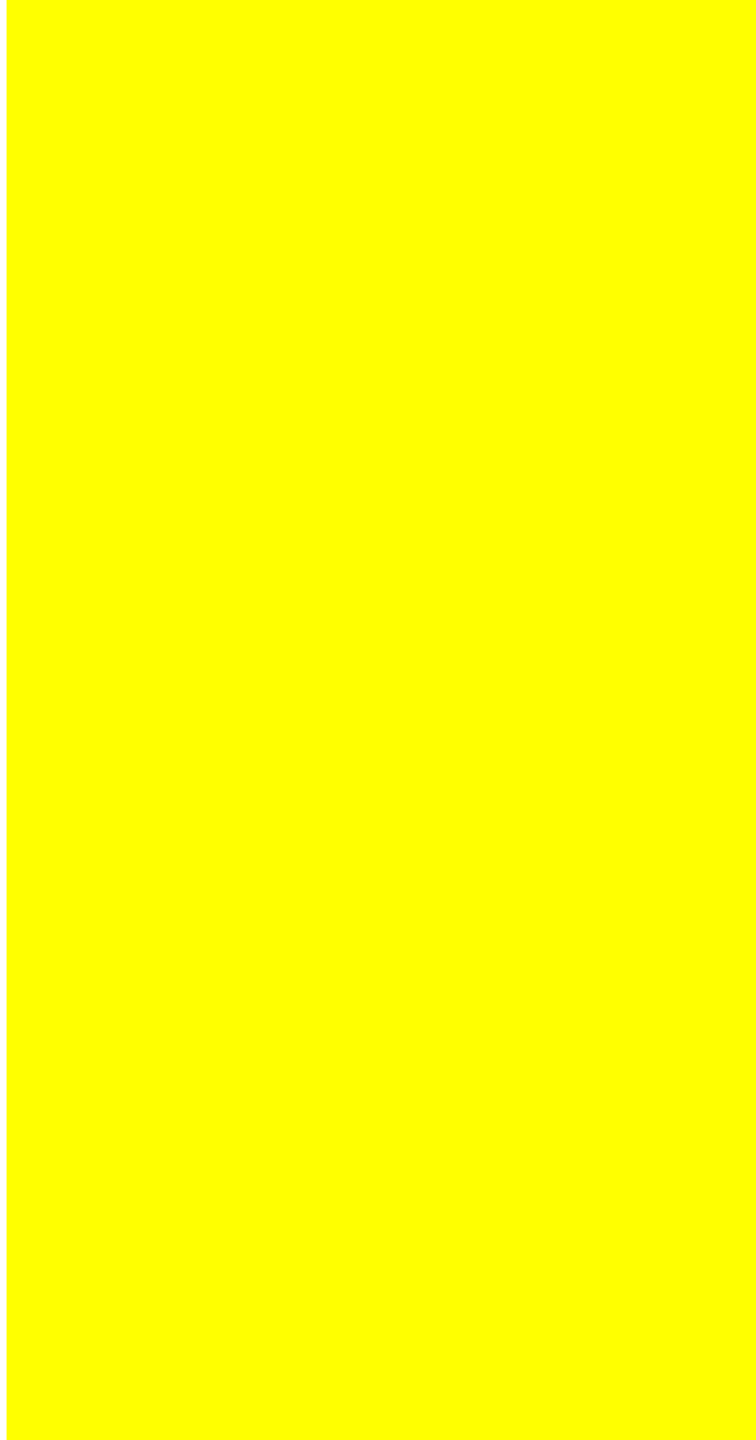

Jz

Jabok - Vyšší odborná škola
sociálně pedagogická
a teologická

PEDAGOGICKÁ KOMUNIKACE

Sociální pedagogika

Jaká je dnešní společnost?

- Je dnešní společnost společností?
- Co lidi dnes spojuje, aby společnost ... společenství vytvářeli?
- Je koheze společnosti silnější než anomie?

- ANOMIE
 - z řeckého *a* = ne, *nomos* = zákon
 - označení pro takový stav společnosti, kdy přestávají platit pravidla a normy
 - identifikace s nad individuálními normami či zájmy – čím větší, tím je větší i sociální koheze. Když hodnoty a normy jsou zpochybňovány, nastává anomie. Převládají sobecké cíle lidí, které mohou být snadno ovládány a manipulovány

Společnost – jako na kolotoči

Jabok~

Společnost – bubliny – sám v davu ...

Jabok~

Dichotomická společnost?

- Propojenost
- Sociálnost
- Bohatství
- Hĺoubka, složitost
- Rovnost
- Racionalita
- Fakta
- Osamocenost
- Individuálnost
- Chudoba
- Povrchnost, jednoduchost
- Nerovnost
- Emocionalita
- Lži
- ...

ANOMIE ... a její důsledky

- Sílící nedůvěra ve státní systém
- Slábnoucí podpora učitelů, kteří čelí velkým výzvám (inkluze, rozpad rodin, selektivita systému)
- Tlak na kurikulum a jeho nafukování (škola jako spása světa + lobbistické zájmy)
- Vznik alternativních škol
 - jiná terminologie - průvodci, popření role učitele, pedagogické vzdělání může i škodit
 - frustrace rodičů v komparaci s vrstevníky

Co můžeme měnit?

- Co člověk může?
- Co člověk chce?
- Co by měl chtít ... (např. pro dobro a budoucnost společnosti)?

- Smékal: Jsme nikoli to, co si myslíme, že jsme, ani to co chceme být, ale to, co děláme a autenticky prožíváme; to z nás dělá to, co jsme.

Jabok~

Jak na to?

- Aktivizace – sebeuvědomění = autonomie
- Konstrukce vlastní zkušenosti a její reflexe
- Prožívání zkušenosti a její uvědomování
- Specificky utvářené situace (pedagogické situace – P. Peterson – Jenský plán)
- Hra, dramatická výchova – hra v rolích, pobyt v přírodě, dobrodružství, kooperace ve skupině, ...

Jabok~

Role sociálního pedagoga

- Cílený systematický rozvoj osobnosti – výchova (sebepojetí, postoje a hodnoty, životní smysl, vytváření sociálních vztahů k druhým apod.)
 - Být pro druhé, mít je rád
- Sociální opora pro jedince ze sociálně znevýhodněného prostředí (edukace a sociální práce)
- Primární prevence (sekundární a terciální) – oblast volného času, ale též sekundární a terciální prevence
- Edukace rozmanitých sociálních skupin ohrožených sociální exkluzí apod.
- Rozvíjejí behaviorální strategie člověka, prostřednictvím kterých je člověk v interakci s okolním světem (komunikace, životní styl)

Jabok~

Uplatnění sociálních pedagogů

Kde může sociální pedagog pracovat?

Jabok~

Sociální pedagog v praxi – dle

- školní kluby, družiny, domovy mládeže
 - dětské domovy
 - domy dětí a mládeže, střediska volného času
 - instituce ochranné výchovy
 - instituce výchovného poradenství (včetně výchovného
 - systémy preventivně výchovné péče (krizová centra, střediska pro mládež)
-
- Sociální pedagog jako asistent pedagoga
 - Sociální pedagog v roli vychovatele
 - Sociální pedagog jako pedagog volného času
 - Čtete:
 - <https://sancedetem.cz/skolni-socialni-pedagog>
 - <https://asocp.cz/clanky/socialni-pedagog-praxe/>

Jabok~

Sociální pedagog v praxi

- Ministerstvo spravedlnosti
 - oblast penitenciární a postpenitenciární péče (vychovatelé v nápravných zařízeních, věznicích, institut probačního pracovníka)
- Ministerstvo zdravotnictví
 - psychiatrické léčebny
 - rehabilitační instituce
 - kontaktní centra (protidrogová apod.)
- MPSV
 - sociální asistenti
 - sociální kurátoři pro mládež
 - instituce sociálně výchovné péče o seniory
 - ústavy sociální péče
- Ministerstvo vnitra
 - Utečenecké tábory
 - Nápravná zařízení

Jabok~

PO-ROZ-UMĚNÍ

„Porozumění sobě, je základní cestou k porozumění a pochopení druhých lidí.“

V. Spilková

Snažit se porozumět druhým,
pomáhá v porozumění sobě
samému.

Zdroj obrázku:
https://unsplash.com/photos/Oh81uk8CoEA?utm_source=unsplash&utm_medium=referral&utm_content=creditShareLink

Jabok~

Osobnost – Kdo je osobnost?

- Osobnost jako **někdo významný**, významná osobnost, oceňujeme tím jeho kvality, výsledky, postavení....
- Osobnost jako **jedinečnost každého člověka**, každý člověk je jiný, neopakovatelný, ke každému je tak potřeba přistupovat, co platí na jednoho, nemusí platit na druhého

Jabok~

Martin Buber - osobnost

- **Martin Buber** (8.2.1878 – 13.6.1965)
- Osobnost ≠ Individualita (rozvinul N. Berd'ajev)
- Celé naše bytí se odhaluje v druhých – v subjektech a vztah k nim určuje, kým se stáváme
- **Osobnost** (ta se vztahuje k tomu, co nás přesahuje, jde až do duchovních – spirituálních rozměrů; setkání s druhým, s Bohem, to předpokládá i naší hlubokou svobodu) ... HRA?
- **Individualita** (egocentrická, zavřená vůči vnějšímu světu)

Jabok~

Martin Buber – Já-Ty, Já-Ono

- Základní vztah je dvojitý
 - **Já-Ty** (ten druhý je subjektem)
 - **Já-Ono** (ten druhý je objektem)
- Pedagog svou osobností vstupuje do vztahu se světem a tak ho bytostně reprezentuje (představuje, interpretuje).
- Pouhým učením (se) člověk nemůže dospět poznání ...

Jabok~

Martin Buber – Já a Ty

Svět je pro člověka dvojitý, neboť i jeho postoj je dvojitý.

Postoj člověka je dvojitý, neboť i základní slova, která může pronést, jsou dvě.

Základní slova nejsou jednotlivá slova, ale slovní dvojice.

Jedním základním slovem je slovní dvojice Já-Ty.

Druhým je Já-Ono.

A tak je i lidské já dvojitý.

Neboť já základního slova Já-Ty je jiné než já základního slova Já-Ono.

Základní slova neoznačují věci, ale poměry. Nevypovídají o něčem, co existuje mimo ně: až jejich vyslovení zakládá bytí toho, co vyjadřují.

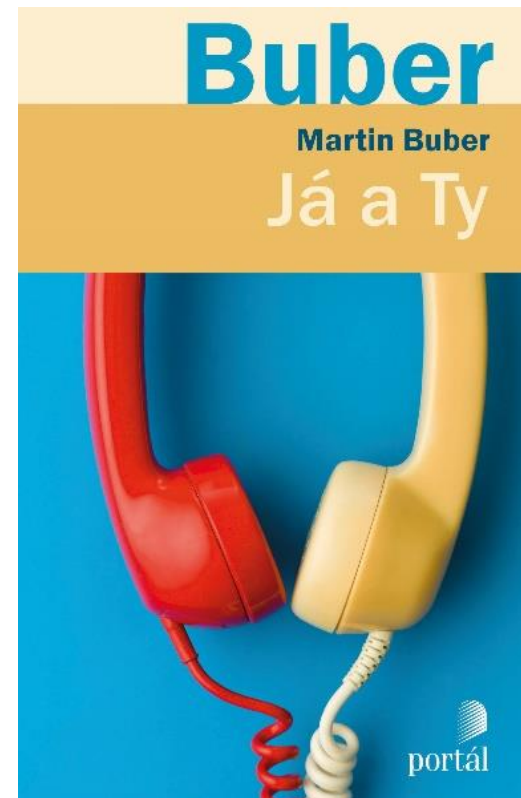
Základní slova říkáme svou bytostí.

Říkáme-li "ty", vyslovujeme i já slovní dvojice Já-Ty.

Říkáme-li "ono", vyslovujeme i já slovní dvojice Já-Ono.

Základní slovo Já-Ty lze říkat jen celou bytostí.

Základní slovo Já-Ono nelze nikdy říkat celou bytostí.

Jabok~

Co plyne (nejen) z přístupu Martina Bubera?

BÝT PRO
SEBE I DRUHÉ

BÝT PLNĚ
PŘÍTOMNÝ

MÍT RÁD
(agapé/caritas)

Jabok~

Plně prožívaná přítomnost

- Pravým smyslem života není něco neustále analyzovat, ale žít
- Pedagog, který je plně u sebe – odsouvá své ego do pozadí + ladí se na dané lidi, prostředí
- Michéle Irwin a John P. Miller (2016) – odlišná kvalita pedagogického působení, když pedagog vědomě prožívá přítomnost a odlišuje ji pouhé fyzické prezence
- Je-li člověk plně v přítomnosti, pak prožívá celek
 - nebo se stává, že prožitek je tak silný, že sám člověka do přítomnosti vrhne
 - přítomnost – zapálená srdce

Pálíš, doutnáš ... nehoříš!

Máš pro všechno svý důvody a jasnou odpověď
A kolem tvýho mega-ega otáčí se svět
Vedeš řeči o svobodě, ale máš kolem sebe mříž
Pálíš, doutnáš, nehoříš

Tví architekti spásy ti postavili dům
A v něm hájí tvoje laciné evangelium
Co na tom, jestli na vlajce máš hvězdu nebo kříž
Když pálíš, doutnáš, nehoříš

Ještě pořád se mi v noci zdává
Že tě potkávám, ale už nepoznávám

Jarda Svoboda
Traband

Jabok~

Pálíš, doutnáš ... nehoříš!

Ten vysloužilý válečník a dobrák od kosti
Teď nabízí svou sbírku instantních něžností
A z minulosti přízraky mu stojí u dveří
Pálíš, doutnáš, nehoříš

Jedno dítě zhýčkané, co se chtělo prosadit
Teď naříká, že bez podrážek v botách nelze jít
Jsou věci jiné na světle a jiné v příšeří
Pálíš, doutnáš, nehoříš

Jarda Svoboda
Traband

Jabok~

Pálíš, doutnáš ... nehoříš!

Ještě pořád se mi v noci zdává
Že tě potkávám, ale už nepoznávám

Všichni tví rádcové a šarlatáni a lživí proroci
Ti neprozradí jak se zbavit tajných nemocí
Když tvoje srdce prázdný je jak vyjedená spíž

Pálíš, doutnáš

Pálíš, doutnáš

Pálíš, doutnáš

NEHOŘÍŠ

Jarda Svoboda
Traband

Jabok~

Hořet a zapalovat

- Musíme sami hořet a zapalovat tak druhé, ale nás samotné ať nespálí požár! ... nesmíme shořet
- Jan Werich:
Když už člověk jednou je,
tak má koukat aby byl.
A když kouká, aby byl, a je,
tak má být to, co je, a nemá být to, co není,
jak tomu v mnoha případech je.

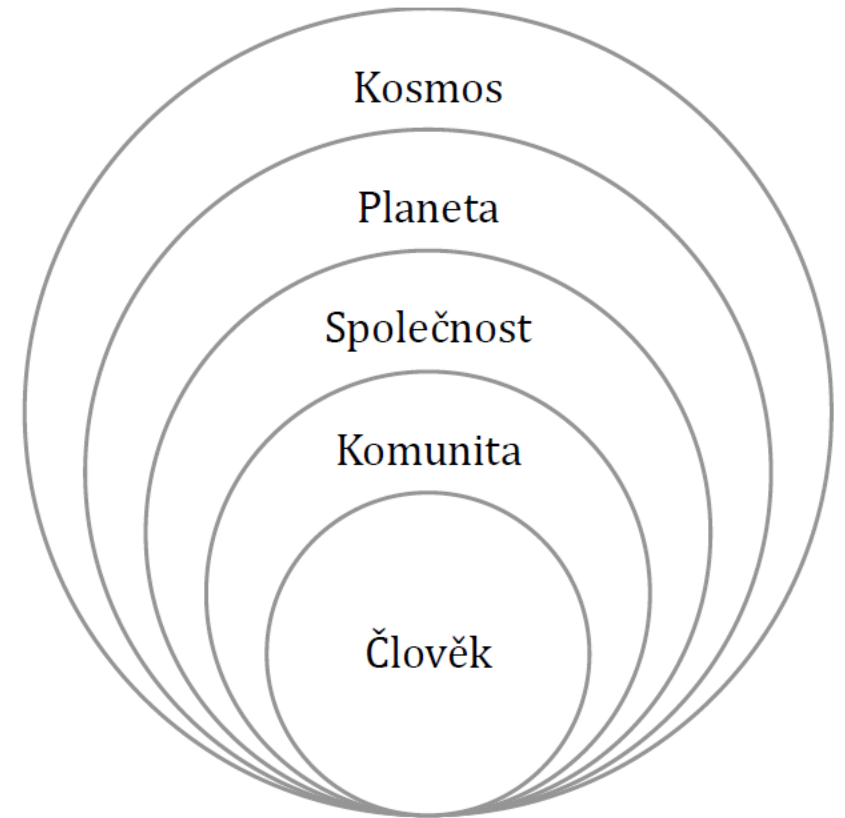
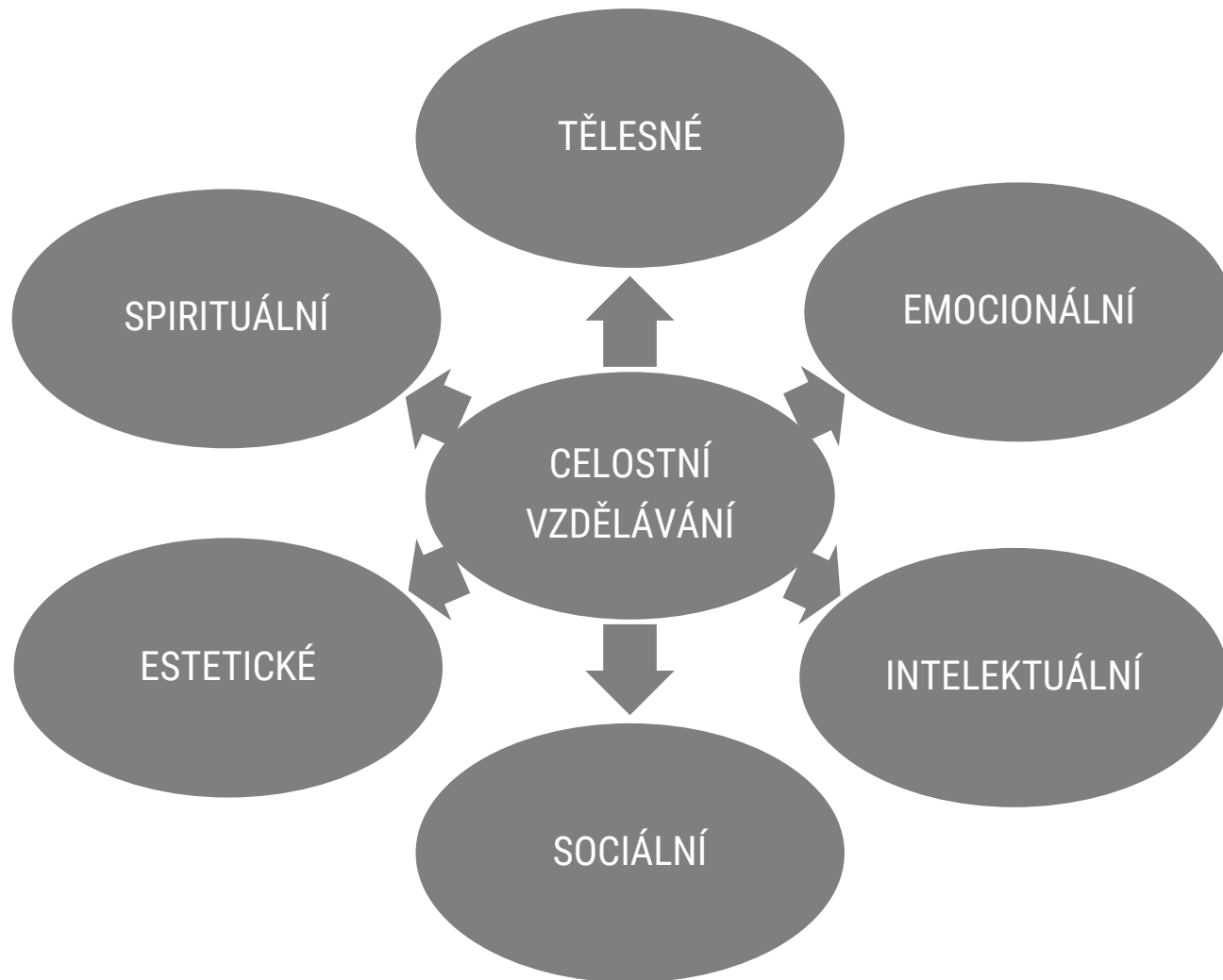
Jabok~

Pedagog – Učitel – Výchova

- Pedagog = původně řecky *paidagógos*
 - paidós: dítě
 - ágein: vést, doprovázet
 - v antické řecké společnosti to byl otrok, který se staral o syny ze svobodných rodin v době, kdy nebyli vzděláváni učitelem
- Učitel = didaskalos – didaktika = jak učit
- Vychovávat = "táhnout vzhůru", "náležitě ohýbat", "vytáhnout odněkud někam"
 - **Výchova jako záměrné působení na vychovávaného, ve snaze ovlivnit jeho osobnostní rozvoj, aby dosáhl požadované kvality života: „aby v životě obstál“**

Jabok~

Celostní výchova a vzdělávání

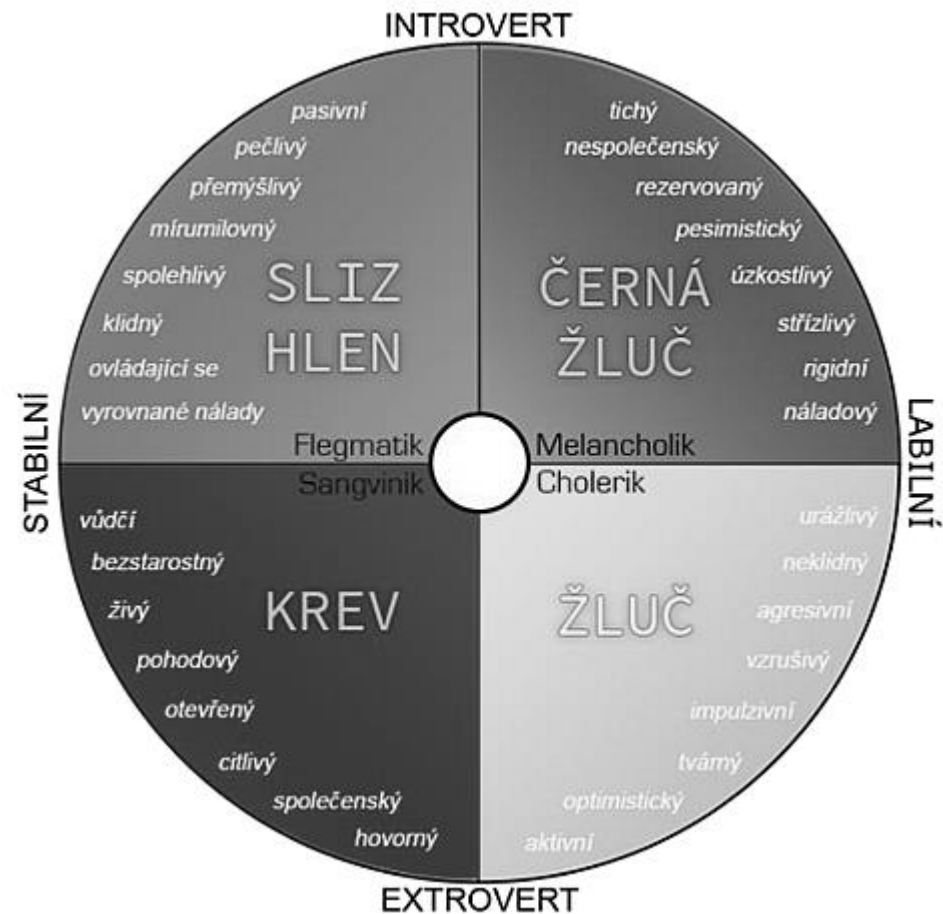
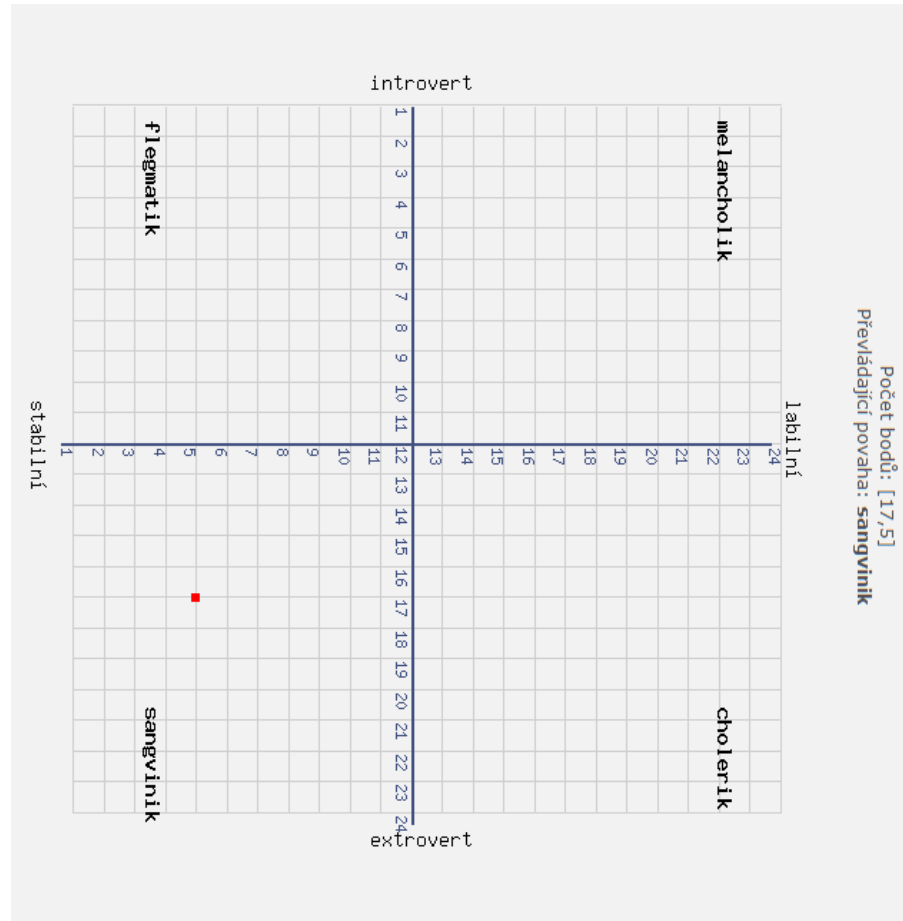

Osobnost – vlastnosti

- Vlastnosti člověka - trvalé nastavení člověka, to co ho trvale charakterizuje (upřímnost, prolhanost, veselost, svědomitost, vytrvalost)
- **Vrozené vlastnosti** osobnosti :
 - Temperament (souhrn charakteristických nebo vrozených rysů osobnosti, které se trvale projevují způsobem reagování, jednání a prožívání)
 - Vlohy
- **Získané vlastnosti** osobnosti :
 - Charakter - celek podstatných a stálých rysů, které charakterizují určitou osobu
 - Zájmy
 - Dovednosti (je třeba rozvíjet je výcvikem, vzděláním, zkušenostmi)

Jabok~

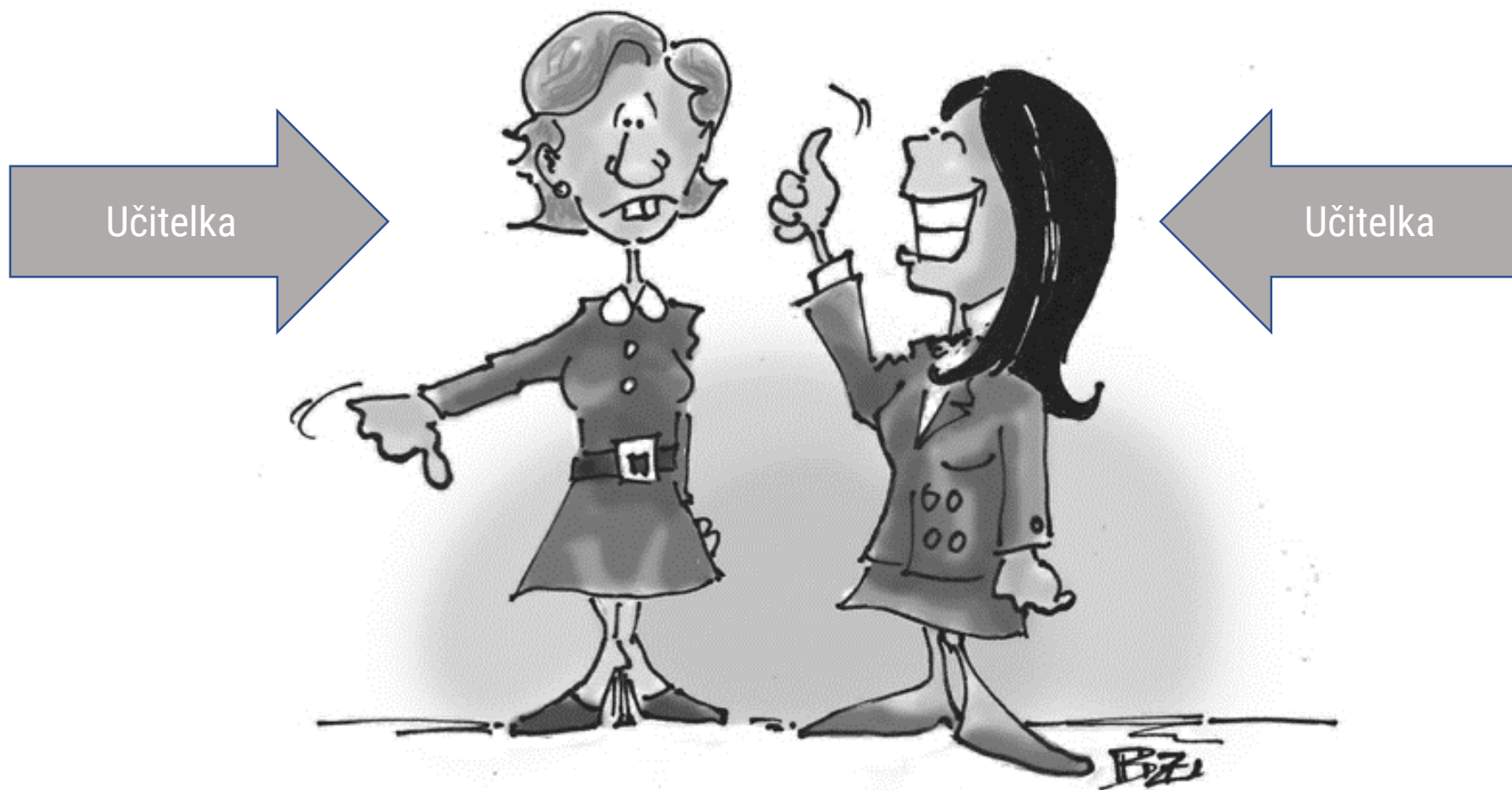
Osobnost pedagoga – Temperament

Test temperamentu: <https://temperament.wladik.net/>

Jabok~

Je toto pedagogická komunikace?

Jabok~

Pedagogická komunikace

- Vzájemná výměna informací mezi účastníky výchovně vzdělávacího procesu – slouží výchovně vzdělávacím cílům, informace jsou zprostředkovány jazykovými a nejazykovými prostředky
- Optimální pedagogická komunikace = komunikace při procesech vzdělávání a výchovy, která plní určité pedagogické funkce, cíle

Pět principů dobré (pedagogické) komunikace dle Paula Grice

- Monty Python – Papoušek: <https://www.youtube.com/watch?v=4UHS9YtGmKg>
- **Kooperace** – spolupracuj s partnery; repliky formuluj, jak moment dialogu vyžaduje
- **Kvantita** – řekni dost, ale neříkej víc, než je nezbytné; sdělení musí být informativní a zároveň co nejúspornější
- **Kvalita** – nelži, neříkej nic, pro co nemáš dostatek důkazů
- **Relevance** – řekni to, co je v daném okamžiku důležité a vhodné vzhledem k tématu, cílům
- **Způsob** – vyjadřuj se jasně, srozumitelně, přesně a jednoznačně **Jabok~**

„Bůh“ Rodič – „Bůh“ pedagog?

Video – Čtyři dohody – čas 20:05

Jabok~

Co ovlivní dopad našeho působení?

FORMA

OBSAH

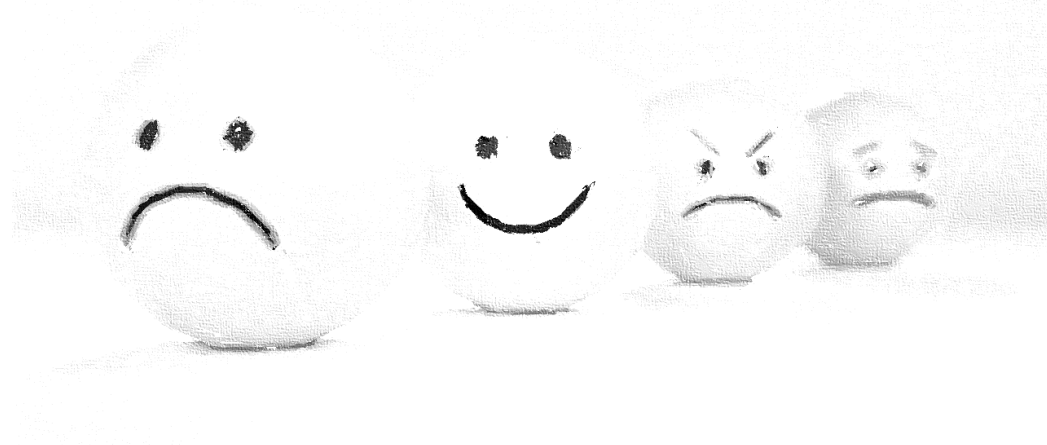
Jabok~

Zákonitosti a způsoby komunikace

- **komunikační bariéry** – př. důvěra / nedůvěra, uzavřenost jednoho z aktérů, neochota komunikovat
 - Co dopomůže k zvýšení důvěry?
- **způsoby sdělování** – stránka obsahová a formální
- **3 skupiny kanálů**
 - verbální (slovní) komunikaci
 - nonverbální (mimoslovní) komunikaci
 - komunikace činem
- **metakomunikační klíče** – lidé v soc. komunikaci nesdělují jen holé zprávy, ale připojují také určité náznaky, jak má příjemce zprávy chápat
 - slova „určitě, snad, prý“
 - mimoslovní projevy jako úsměv, gesto, posunek

Co všechno sdělujeme?

- Informace
- Emoce
- Postoje k tomu, o čem hovoříme
- Postoje k tomu, ke komu hovoříme
- Pravidla komunikace
- Akceptaci
- Sebepojetí
 - neprojevují se jen postoje k ostatním, ale i k sobě samému
 - jedinec prezentuje před ostatními jak vidí sám sebe, i jak by byl rád viděn ostatními
- Nic neříkající sdělování
 - Ale může se jednat se o hluchá místa, která pomáhají udržet mezilidský kontakt
- **Není možné nekomunikovat**

Jabok~

Charakteristiky úředního jazyka před rokem 1989

1. Krátké výrazy se nahrazují delšími, holé rozvitými.
2. Prosté a srozumitelné výrazy se nahrazují méně srozumitelnými, zejména cizími slovy a zkratkami.
3. Konkrétní a přesné pojmy se nahrazují obecnými, obsahově chudými.
4. Významová slovesa v aktivním rodě se nahrazují pasivními a neosobními vazbami nebo podstatnými jmény slovesnými.

Zdroj: Otto Exner v článku zveřejněném v časopise Naše řeč (ročník 75, r. 1992), publikovaném na webu Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR, v článku nazvaném „Některé charakteristické rysy úředního jazyka komunistické éry“

Příklad takřka bezobsažné komunikace

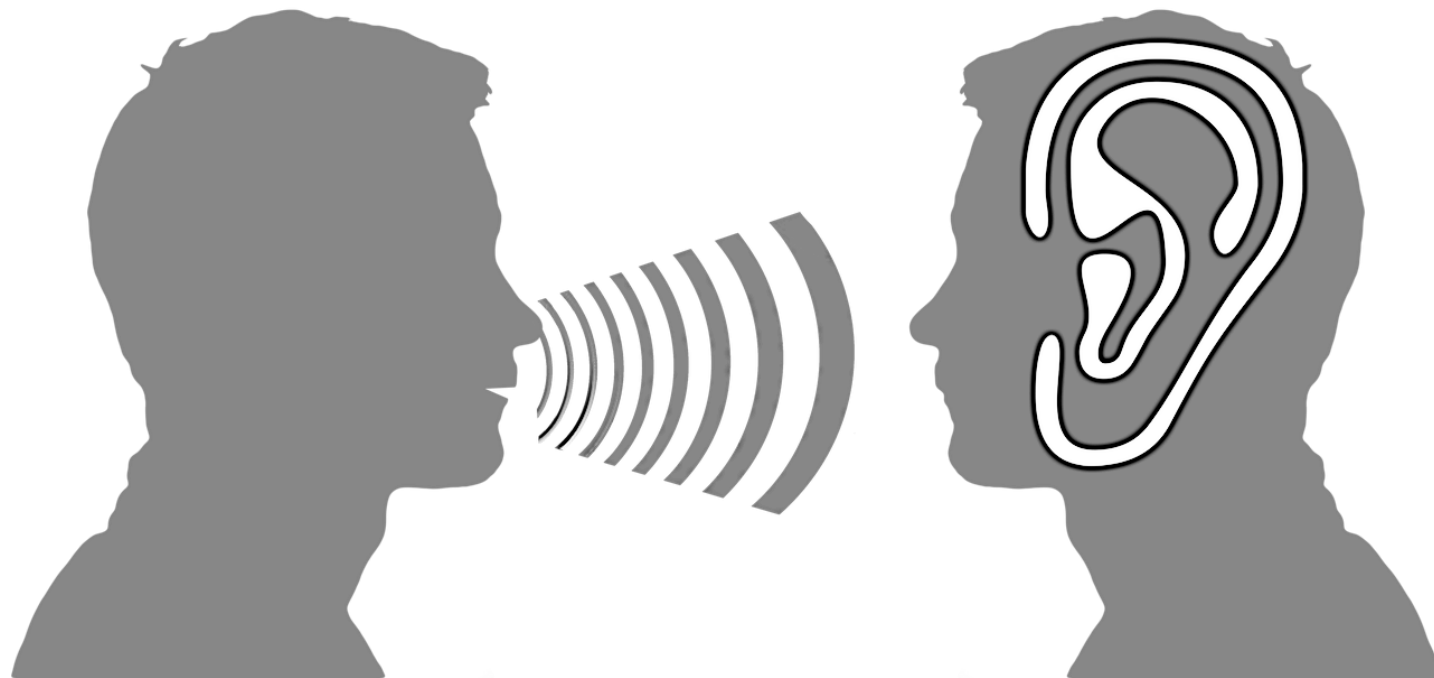
Otázka na ministra K. H. (leden 2020) „Co konkrétně učiníte na ministerstvu, aby to (*chod MPO i MD, případné sloučení*) bylo zvládnutelné?“

KH: „Tak první, když teda nechám, já už jsem tam viděl, tak to nebudu opakovat, prostě ty kontrolní mechanismy, které jsou nesmírně důležité, tak pochopitelně je to restrukturalizace ve smyslu prostě jiná organizační struktura toho resortu, prostě ty resorty, jako se nám to podařilo na průmyslu, se postaví produktově, ale postaví se to tak, že prostě tam bude o něco méně sekčních náměstků, udělá se to tak, aby to pochopitelně, to říkám rovnou..., udělá se to tak, že z toho hospodářského světa je na toto velmi pozitivní odezva ve smyslu toho, že prostě je šance synergicky dát dohromady dva klíčové hospodářské resorty nikoliv fúzí.“

Jabok~

Prostředky komunikace

- Řeč
 - Ticho mezi větami
 - Spisovný jazyk
- Dech
- Hlas
 - Tónová výška hlasu
 - Barva hlasu
 - Délka projevu
 - Rychlost mluvního projevu
 - Přestávky a pauzy v řeči
 - Akustická náplň přestávek (**tichem** či šumem)
 - Přesnost řeči (vyvarování se přeřekům, chybám, parazitická slova)
 - Intenzita hlasu (změna hlasitosti, dynamiky)
 - Způsob předávání slova

Jabok~

(Ne)zraňující komunikace

Řízení lidí

Pracuji já ... vše беру na sebe, ten druhý je pouhým recipientem

- NDR (nevyžádané dobré rady)
- Hodnocení (toho člověka)
- Věštění
- Sebeobrana
- Agrese - Manipulace
 - aktivní – útočí na druhého
 - pasivní – útočí na sebe

Vedení lidí

Vytváříme prostor pro seberealizaci toho druhého = pracuje on i já

- Zpětná vazba
- ...

Video Monty Python – manipulace:
https://www.youtube.com/watch?v=pZd_6esZkS8

Jabok~

Komunikační situace – odpovědi přímou řečí

1. Kolegyně (EVA) v kabinetu už zase „seřvala“ děti za to, že neměly pomůcky na hodinu.
2. Manžel(ka) (PETR/PETRA) neustále odkládá své boty přímo do cesty, takže když vejdete do bytu, tak o ně zakopnete.
3. Tchýně (ILONA) mi hlídala děti, ale už zase jim dala k obědu palačinky s nutelou teď ještě jako zákusek zmrzlinový pohár. Furt jim cpe bombóny.
4. Někdo z DĚTÍ pocákal vodou podlahu tak, že je tam velká kaluž. (Navíc se bojím, že na tom mokru uklouznu.)
5. Žák (LÁĎA) zneužívá pravidla, že ve škole při vyučování může pít vodu. Je při pití velmi hlučný a ruší vás (i děti).
6. Pan učitel (HONZA) už zase měl narážky na neschopnost dětí z jedné vyloučené lokality. Vás (asistenta pedagoga) to ranilo, protože víte, že děti se opravdu snažily.
7. Žák (TONDA) zneužívá pravidla dobrovolnosti – je zcela pasivní. Teď právě chcete dělat pohybové aktivity, chcete, aby se děti rozcvičily a protáhly ... Tonda necvičí tak, aby se při tom protáhnul.

Jabok~

Poskytnutí zpětné vazby

- Na vyžádání
 - ZPV je neúčinnější, pokud o ni dotyčný člověk sám stojí a vyžaduje ji; s poskytnutím zpětné vazby by však měl přinejmenším souhlasit
- Správný čas a místo
 - Poskytování zpětné vazby vyžaduje alespoň základní soukromí a přiměřeně času
- **Popis skutečnosti, ne hodnocení**
 - Popisujte, co člověk řekl nebo udělal, ale nehodnoťte, zda je to správné či špatné
 - Co jsem viděl, co to ve mně vyvolalo
- Konkrétně, ne obecně
 - Popisujte, co jste skutečně viděli v konkrétní situaci, nesnažte se zobecňovat své poznatky
- Úplnost, poctivost
 - Zahrňte veškeré své reakce na chování druhého, včetně toho, jak jste se v danou chvíli cítili, co to s vámi dělalo (= vyjádřete emoce)
- Vyrovnanost
 - Nesoustřeďujte se ve svém popisu pouze na to, co způsobilo obtíže. V každém jednání jsou obvykle přítomny pozitivní i negativní aspekty

Přijetí zpětné vazby

- Aktivně naslouchat
 - Je třeba pozorně vnímat a pamatovat si (tedy i písemně zaznamenávat) přijímané informace
- Ubezpečit se, že správně rozumím
 - Užitím otevřených otázek je dobré přezkoumat informace, které nejsou dostatečně zřetelné nebo jednoznačné; je možné se ptát na další příklady podobného jednání
- **Neobhajovat se**
 - Je snadné, ale obvykle ne užitečné, začít vysvětlovat, proč jsem danou věc udělal právě tímto způsobem
- Nechat si právo vyhodnocení
 - Je třeba si nechat dostatek času k promyšlení informací a kriticky zhodnotit, zda je pro vás důležité měnit některé rysy vašeho chování
- Poděkovat
 - Upřímně a správně podaná zpětná vazba je pro vás užitečným darem, za který je správné poděkovat, i když v něm třeba převládla negativa

1+4 principů dobré (pedagogické) komunikace - Paul Grice

- Monty Python – Papoušek - <https://www.youtube.com/watch?v=4UHS9YtGmKg>
- **Kooperace** – spolupracuj s partnery; repliky formuluj, jak moment dialogu vyžaduje
- **Kvantita** – řekni dost, ale neříkej víc, než je nezbytné; sdělení musí být informativní a zároveň co nejúspornější
- **Kvalita** – nelži, neříkej nic, pro co nemáš dostatek důkazů
- **Relevance** – řekni to, co je v daném okamžiku důležité a vhodné vzhledem k tématu, cílům
- **Způsob** – vyjadřuj se jasně, srozumitelně, přesně a jednoznačně

Jabok~

Další faktory ovlivňující komunikaci

- Přímá x Nepřímá
 - Z očí do očí či po telefonu
- Jednostranná x Dvoustranná
 - Existuje možnost zpětné vazby?
- Ve dvojici, skupinová, hromadná (masová)

- Každé sdělení nezávisí jen na obsahu, ale i na formě, kterou je prezentujeme
 - Např. rodič pro nás může být partnerem, nepřítelem; nulou, které pěkně ukážu; neexistující entitou, ...

Jabok~

Zákonitosti pedagogické komunikace

- komunikační bariéry
 - př. důvěra / nedůvěra, uzavřenost jednoho z aktérů
 - Co dopomůže k zvýšení důvěry?
- způsoby sdělování
 - stránka obsahová a formální
- 3 skupiny kanálů
 - verbální (slovní) komunikaci
 - nonverbální (mimoslovní) komunikaci
 - komunikace činem
- Metakomunikační klíče – lidé v soc. komunikaci nesdělují jen holé zprávy, ale připojují také určité náznaky, jak má příjemce zprávy chápat
 - slova „určitě, snad, prý“
 - mimoslovní projevy jako úsměv, gesto, posunek

Jabok~

Druhy nonverbální komunikace

- Kinezika (pohyby)
 - Obvykle bez problémů, když neví, kinezika ochabne
 - Obvykle slabší vyjadřovací dovednosti, když neví, kinezika se zvýší
- Pohled
 - Umět pohledy dobře číst
 - I distribuovat své pohledy, mezi všechny
- Mimika
 - Odlišovat pravé od hraných emocí
 - Pozor na neuvědomělé grimasy
- Fyzický postoj – držení těla (posturologie)
- Gestika
- Haptika (doteky, hmatový kontakt)
- Proxemika (vzdálenosti)
- Oblečení a celková úprava zevnějšku